अतसिः Ved. [अत्-असिच्] A wandering mendicant. कन्नयो अतसीनां तुरो गृणीत मर्त्यः Rv. 8. 3. 13.

अतसिका Flax; Bhāg 3. 28. 24. see अतसी 2. 3.

अतसी 1 Common flax. -2 Hemp. -3 Linseed. (Mar. अळशी) अतसीपुष्पसंकाशम् Mb. 12. 47. 90 -4 A thicket, copse (?)

अति *ind.* [अत्-इ] 1 A prefix used with adjectives and adverbs, meaning 'very', 'too', 'exceedingly', 'excessively', 'very much', and showing उत्कर्ष; Surpassing; superior अत्याश्रमानयं सर्वान् Mb. 12. 12. 6. नातिदूरे not very far from; °कृश very lean; °भृशम् very much; also with verbs or verbal forms; °सिक्तमेव भवता Sk.; स्वभावो ह्यतिरिच्यते &c. -2 (With verbs) Over, beyond; अति-इ go beyond, overstep; so °क्रम् °चर् °वह् &c. In this case अति is regarded as a preposition उपसर्ग. -3 (*a*) (With nouns or pronouns) Beyond, past, surpassing, superior to, eminent, respectable, distinguished, higher, above, (used with acc. as a कर्मप्रवचनीय, or as first member of Bah. or Tat. Comp. ज्याशब्दस्तावुभौ शब्दावति रामस्य शुश्रुवे Rām. 6. 75. 37. in which last case it has usually the sense of eminence or higher degree: अतिगो, °गार्ग्यः, = प्रशस्ता गौः, शोभनो गार्ग्यः; °राजन् an excellent king; or the sense of अतिक्रान्त must be understood with the latter member which will then stand in the accusative case; अतिमर्त्यः = मर्त्यमतिक्रान्तः; °मालः, अतिक्रान्तो मालाम्; so अतिकाय, °केशर, q. v.); अत्यादित्यं हुतवहमुखे संभृतं तद्धि तेजः Me 1. 45. Surpassing the sun. अति देवान् कृष्णः Sk.; मानुषानतिगन्धर्वान् सर्वान्गन्धर्व लक्षये Mb; °मानुषं कर्म a deed which is beyond human power, i. e. a superhuman action; °कशः past the whip (as a horse), unmanageable; °त्वद् surpassing that; °त्वाम्, °त्वान् him or them that surpasses or surpass thee, so °मां, °यूयं &c. (*b*) (With nouns derived from roots) Extravagant, exaggerated, inordinate, excessive, extraordinary; *e. g.* °आदरः excessive regard; °आशा extravagant hope; so °भयं, °तृष्णा, °आनन्दः &c. &c.; अतिदानाद् बलिर्बद्धो नष्टो मानात्सुयोधनः। विनष्टो रावणो लौल्यादति सर्वत्र वर्जयेत्॥ cf. 'extremes are ever bad.' (*c*) Unfit, idle, improper, in the sense of असंप्रति or क्षेप 'censure'; अतिनिद्रम् = निद्रा सम्प्रति न युज्यते Sk. The गणरत्नमहोदधि gives the following senses of अतिः—विक्रमातिक्रमाबुद्धिभृशार्थातिशयेष्वति। *e. g.* अतिरथः रथाधिकं विक्रमवान्; °मतिः बुद्ध्यतिक्रमः; °गहनं बुद्धेरविषयः; °तप्तं भृशतप्तं; °वेगः अतिशयितो वेगः. Cf. also प्रकर्षे लङ्घनेऽप्यति Nm.

अतिकथा 1 An exaggerated tale. -2 Idle or meaningless talk. -**थ** *a.* 1 Exaggerated, incredible (अश्रद्धेय). -2 Unfit to be told. -3 Past narration or mention, dead, lost. -4 Swerving from one's caste traditions &c; lawless.

अतिकन्दकः [अतिरिक्तः कन्दो यस्य] N. of a tree हस्तिकन्द.

अतिकर्षणम् *a.* Afflicting very much, excessive exertion.

अतिकल्यम् early morning नातिकल्यं नातिसायं नातिमध्यन्दिने स्थिते। गच्छेत् ... Ms. 4. 140.

अतिकश *a.* Beyond the whip, unmanageable.

अतिकामुकः A dog.

अतिकाय *a.* [अत्युत्कटः कायो यस्य]. Of an extraordinary size, gigantic. -**यः** N. of a Rākṣasa, son of Rāvaṇa, who was killed by Lakṣmaṇa.

अतिकृच्छ्र [प्रादि° स.] *a.* Very difficult. -**च्छ्रम्**-**च्छ्रः** [अतिक्रान्तं कृच्छ्रं प्राजापत्यम्] Extraordinary hardship, a kind of severe penance to be finished in 12 nights एकैकं ग्रासमश्नीयात् त्र्यहाणि त्रीणि पूर्ववत्। त्र्यहं चोपवसेदन्त्यमतिकृच्छ्रं चरन् द्विजः॥ Ms. 11. 213.

अतिकृतम् Overdone, done too much, excess; सर्वत्रातिकृतं लोके व्यसनायोपकल्पते Rām.

अतिकृतिः *f.* 1 Overdoing. -2 N. of a metre of 4 lines, each line containing 25 syllables.

अतिकेशरः [अतिरिक्तानि केशराणि यस्य] N. of an aquatic plant कुब्जक Trapa Bîpinosa. (Mar. शिंगाडा)

अतिकोप *a.* Free from anger, calm, तेन चैवातिकोपेन स यज्ञः सन्धितस्तदा Mb. 7. 202. 63.

अतिक्रम् 1 U., 4 P. 1 (*a*) To step or pass beyond, get accross, go over, cross यत्कथयितुं प्रवृत्तस्तत्परित्यज्य अतिदूरमतिक्रान्तोऽस्मि K. 346 led far away from my story, rambled, made a great digression; सप्त कक्षान्तराण्यतिक्रम्य 92; निमिषमात्रेणातिदूरमतिक्रामति 120; समीपेऽप्यक्रामन्ती M. 1. going so near; अतिक्रम्य तांस्तान् विशेषान् Me. 57. (*b*) To pass over, pass by, walk past, go beyond; सेनानिवेशदेशमतिक्रम्य Dk. 4. 10; कथमतिक्रान्तमगस्त्याश्रमपदम् Mv. 7. is it passed or left behind; तस्मिन्नतिक्रामति Ś. 7. 31. इदं कदलीगृहमतिक्रम्य दृश्यते Ratn. 3. beyond the plantain-bower; तच्चातिक्रम्य कैलासगिरिः K. 121; जम्बुद्वीपमतिक्रम्य शिशिरो नाम पर्वतः Rām; अतिक्रामत्ययम् K. 85. is going or departing. -2 To excel, surpass; exceed (in number, strength &c.); इरावतीमतिक्रामन्ती भव M. 4. अतिक्रामन्तीमिवेरावतीं प्रेक्षे M. 1; वृद्धिर्नातिक्रामति पञ्चताम् Ms. 8. 151; कर्णीसुतमप्यतिक्रान्तः Dk. 74; कलासु रूपे चाप्सरसोऽप्यतिक्रान्ता 78; surpassing, superior to; शक्तिमनतिक्रम्य यथाशक्ति Sk. -3 To transgress, violate, go beyond, overstep; जनकाग्रजन्मनोः शासनमतिक्रम्य Dk. 2; नालं पुरुषो नियतिलिखितां लेखामतिक्रमितुम् 61; एवमतिक्रान्तमर्यादे त्वयि Ve. 1, अये वात्सल्यादतिक्रामति प्रसङ्गः Māl. 6. Oh, the event through excessive affection transgresses all due limits; अतिक्रम्य सदाचारम् K. 160, 181. -4 To exclude, pass by, neglect, set aside, leave; अतिक्रामेत्प्रमत्तं या मत्तं रोगार्तमेव वा Ms. 9. 78. किं वा परिजनमतिक्रम्य भवान् संदिष्टः M. 4. प्रथितयशसां प्रबन्धानतिक्रम्य M. 1. to the exclusion of. -5 To go or pass away, elapse, roll on (as time); सा निशा अतिचक्राम Pt. 1; यथा यथा यौवनमतिचक्राम K. 59; शैशवम् 74; भवतामप्यतिक्रामति देवार्चनाविधिवेला 47; is passing away (is being violated); अतिक्रान्ते दशाहे Ms. 5. 76; also trans. allow to pass; द्वित्राणि दिनान्यतिक्रम्य